

Slovenci prema papinoj nepogrješivosti za vatik. sabora 1869./70.

[Dogmatsko-historijski prikaz]

Prilog za jugoslavensku crkvenu povijest.

Napisao dr. Janko Oberški, vjeroučitelj.

(Svršetak.)

4. Slovenski bogoslovi o oportunitetu definicije o papine nepogrješivosti.

Crkva je Hristova društvo, što ga je Hrist osnovao u tu svrhu, da vodi sve ljude sviju vijekova, slojeva i staleža u život vječni. Ovo društvo uredio je Isus Hrist tako, da će vazda u svako vrijeme, svakome sloju i staležu ljudi biti prema individualnim i općenitim potrebama, ili drugim riječima, da će biti uvijek moderno. Zato i nije Crkva Hristova ni u koje vrijeme imala karakter kakve zastarjele ili nemoderne uredbe, već je ona živi organizam, koji se neprestano razvija i jednako pokazuje svoju neumornu djelatnost intenzivno i ekstenzivno. Kroz vijekove se obistinjavala, a i sada se još uvijek obistinjuje ona Hristova: »Kraljevstvo je nebesko, kao zrno gorušičino, koje je istina jedno između najmanjih sjemena vrtnih, a kad uzraste, bude kao drvo, tako da ptice nebeske doljetaju i sjedaju na grane njegove te počivaju u hladu njezinu«; ili »Kraljevstvo je nebesko kao kvasac, koji uzme žena i metne u tri mjerice brašna, dok sve ne uskisne...«.

Ove prispodobe ne znače samo ekstenzivni razvitak i djelovanje Crkve Hristove, nego i razvitak njezinoga unutrašnjega organizma, napose njezinoga nauka.

Kaošto je naime u sjemenu na tajinstven i nedokučiv način kao u kakvoj jezgri eminentno sadržan čitav razvitak biljke, koja će se eventualno razviti u granato i krošnjato stablo; ili kaošto je u malenom nježnom i nerazvatom pupoljku eminentno

sadržan divan cvijet mirisne ruže: tako je i Crkva Hristova s obzirom na svoj nauk, što ga je primila od svoga Božanskog učitelja, bila u prvom početku kao sićušna sjemenka ili nježan pupoljak. U ruhu ove lake i priproste prispodobe sadržan je i sakriven neiscrpivo dubok, a neizrecivo veličajan i uzvišen, dđ, Božanski nauk, neiscrpivo vrelo nedokučive mudrosti odakle su vazda veliki umovi crpili novih dubokih i veličajnih misli, a nikad ne mogoše doći na kraj ili dokučiti dna ove dubine. Ovaj nauk poređaše u veličanstveni teološki sustav, koji čim se više proučava, tim izlazi ljepši i veličanstveniji. Zanimivo je naime u otajstvenom organizmu Crkve to, što ona od iskona čuva kao sveti amanet čitav poklad Božanskoga blaga objavljenoga Hristovog nauka, ali na eminentni način, u klici, in germine, dok tijekom vremena postepeno otkriva u sve ljepšim i dosad neviđenim bojama ljepotu svojih pojedinih istina, što su u tom pokladu pohranjene. U biti svojoj uvijek nepromijenjena čuvajući vjerno jedan te isti poklad Božanske nauke kao da sveder u različitim refleksima pokazuje novi čar svjetlećih zraka, što se odbijaju od dragocjenoga alemkama, promatranog u različitim novim položajima prema svijetlu.

U ovom smislu valja shvaćati evoluciju dogmatskih nauka katoličke Crkve. Ovom katoličkom naziranju o shvaćanju razvitka katoličkih dogmata nauka Hristovoga oprečno je subjektivističko protestantsko i modernističko stanovište, koje brani neograničenu evoluciju dogmata prema subjektivnom individualističkom shvaćanju i ne priznaje dogmatima sadržaj objektivne istine. Oprečno je također shvaćanje većine bogoslova istočne pravoslavne crkve, koji ne dopuštaju nikakvog razvitka dogmata, niti s obzirom na preciziranje u objektivnom značenju dogmata niti u produbljivanju sadržaja dogmata.¹

Prema tome Crkva Hristova od iskona implicate čuva čitav poklad Hristove nauke u svom krilu, bilo to aktivno po svom neprevarnom (nepogrješivom) učiteljstvu, bilo pasivno u vjeri svekolikoga kršćanskoga katoličkog puka. Ali ako nastaje potreba uslijed različitih povoda, da se shvaćanje kojeg nauka jasnije predoči ili točnije odredi poradi zastranog shvaćanja,

¹ O pitanju evolucije dogmata ispor. Dr. Felix Haase: *Begriff und Aufgabe der Dogmengeschichte* (Breslau 1911.); A. Palmieri: *De progressu dogmatico in ecclesia catholica et orthodoxa*, (Bessarione 1908. vol. IV. i V.).

iskrivljivanja smisla, ili što više i potpunog nijekanja kojeg nauka sadržanog u pokladu Hristove vjere: tada Crkva odlučno ustaje, dosljedna svojoj misiji, primljenoj od svoga Božanskog učitelja, na obranu toga nauka tako, da kao zakonita zamjenica Hristova ugledom od Hrista zajamčenim izlaže i točno određuje pravi smisao toga nauka, da tako sačuva svoje vjernike od pogibli, da ne budu zavedeni zabludom ili neistinom s puta spasenja. U takvim su dakle slučajevima posebne prilike dovoljan i opravdan razlog, da Crkva onaj nauk, što dolazi u pogibao, da ga protivnici Crkve iskvaru, na ovakav način očuva, upotrebljujući sredstva, koja prije ovih pogibli nijesu bila potrebna za čuvanje dotičnoga nauka; što više, možda prije ne bi bilo ni zgodno, da se bez pozitivne potrebe ovakva sredstva upotrebljavaju, jer bi u predašnje vrijeme mogla biti većma na štetu, nego li na korist katoličkoj Crkvi, pobuđujući eventualno prije reda suviše sumnje.

U slučaju, kad bi Crkva prije reda, t. j. bez dovoljnoga razloga ili potrebe pristupila definiranju koje vjerske ili čudoredne istine, što je implicate sadržana u pokladu nauka Hristovoga, ne bi se Crkva doduše ogriješila o istinitost dotične nauke, ali bi se moglo reći, da takva definicija nije pala u zgodno vrijeme, nije bila oportuna. Tako nema sumnje, te bi vrlo važni razlozi mogli opravdavati postupak, da se odgodi definicija do povoljnijih prilika.

U našem konkretnom slučaju na vaticanskom saboru bio je znatan broj saborskih otaca, što su stali u redove saborske opozicije. Ovi su bili protiv definicije nauka o papinoj nepogrješivosti zato, jer su držali, da bi takova definicija za ono doba pala u nezgodno vrijeme, što više, da bi mogla imati štetnih posljedica za Crkvu uopće radi pomanjkanja taktičnosti spram mnogih, koji su na putu zbliženja s katoličkom Crkvom, ili radi pomanjkanja pozitivnih dokaza za utvrđenje toga nauka, ili opet radi toga, što nijesu dovoljno razbistrene poteškoće protiv ovoga nauka.

Promatramo li stav slovenskih bogoslova s obzirom na pitanje oportuniteta definicije papine nepogrješivosti, možemo razabrati, da svi jednodušno stoje na pozitivnom stanovištu, t. j. na stanovištu ne samo oportuniteta, nego i naročito ističu, da je upravo veoma potrebno, da se definira ovaj nauk. Osvrnimo se dakle na izjave, iz kojih se to bjelodano vidi.

Nužna potreba, da se definira koji nauk katoličke Crkve, nastaje onda, ako se nađe ljudi, koji taj nauk stanu iskrivljivati ili otvoreno poricati, pa tako ugrožavaju njegov opstanak.

Budući da su u doba vatikanskog sabora veoma preotele mah različite liberalne filozofske zablude, a ponajviše se širila zabluda racionalizma, što je isticala kao apsolutni auktoritet samo ljudski razum, kao jedini mjerodavni kriterij spoznaje, a poricala svaki svrhunaravni auktoritet, na kojem se temelji vjera, nastala je doista nužna potreba za Crkvu, da odlučno ustane na obranu svoga od Boga primljenog i zajamčenog ugleda. Osobito se stalo otvoreno napadati na ugled papin kao vrhovnog poglavice i vrhovnog učitelja Crkve. Čini se naime, da je papa Pijo IX. izdajući »Silab«, t. j. katalog tada modernih protuvjerskih zabluda, baš u živac pogodio širitelje liberalizma, a oni su živo osjetili, kako bi papin ugled kao vrhovnog učitelja Crkve Hristove mogao biti najvećom zaprekom, da se njihove zablude ne prošire i ne okuže kršćanski svijet. Razumljivo je stoga, zašto se podigla tolika hajka u vrijeme vatic. sabora baš protiv nauka o nepogrješivosti pape. Promatrajući dakle ove prilike, u kojima se nalazila Crkva, sasvim je bilo opravdano mnijenje o oportunitetu proglašenja. S tim se mišljenjem slažu i slovenski bogoslovi, što se vidi iz ovih riječi: »Napadaji na učiteljsku vlast papinu mogli bi biti upravo najvažniji razlog, da se definira nauk o papinoj nepogrješivosti za dogmat. Stoga će baš »Lajbaherica« i »Tagblatt« biti među onima, koji su pospješili potrebu definicije ovoga nauka. Tako upravo sotona često promiče ono, što se njemu protivi.«² — »Kaošto već sada strašno bjesni među svojim pristašama s tisuću repova protiv ekumenskog sabora, tako će zacijelo još bjesnije režati, te sipati bijes i oganj protiv sabrane čete saborskih otaca poslije definicije. Ne dvojimo nimalo, da će se to dogoditi. A da je definicija nužna, tko da još o tom sumnja u današnje vrijeme? Ta protivnici katoličke Crkve sami sile biskupe ekumenskog sabora na to. Ne napinju li se iz petnih žila, izmišljajući nebrojene laži protiv ekumenskog sabora? No hvala Bogu nitko od vjernika im ne vjeruje. Sve kad bi Antikrstovim učiteljima ovaj puta i uspjelo djelovati na Ocu ekumenskog sabora, da metnu »ad acta« pitanje papine nepogrješivosti, mislite li, te

² Zg. Danica od 4. II. 1870., str. 38.

bi ovi mirovali? Dakako! Istom bi tada potpuno triumfiralo staromodno i novomodno poganstvo; tada bi istom vikali: sad znamo, što nam je držati o katolicizmu; ako se nije ekumenski sabor ufao definirati, da je papa nepogrješiv, mora da je ipak istina, da može pogriješiti, i druge slične budalaštine. Ako bi uspjelo neprijateljima katolicizma, da osujete definiciju papine nepogrješivosti, zar bi držali još što god do biskupa? Govorili bi: »I papa može pogriješiti, a kamo li ne biskupi!« — Odatle može svatko uvidjeti, kako je upravo za današnje vrijeme zaista potrebna riječ ekumenskoga sabora: »Papa je nepogrješiv!« — Na koncu još primjećujemo: čim prije se definira ova istina, tim bolje!«

Potpisan je anonim »Neduhoven«. Šudeći po potpisu imao bi taj dopis poteći iz pera lajika, ali sudeći po sadržaju i stilu čini se, da je ipak redigiran od svećenika. Bilo kako mu drago, svakako je jedan dokumenat za prosuđivanje mnijenja o nauci papine nepogrješivosti prije definicije.³

U članku »Cerkev pred sodbo« od Fr. Štrukelj-a⁴ predloženo je u kratkim crtama tadašnje stanje Crkve, osobito kako o njoj sudi liberalizam. »Liberalizem hočemo; stran s cerkvijo!« to je parola lažnih svjedoka protiv Crkve. Pisac predočuje, kako liberalizam vidi u proglašenju dogmata nepogrješivosti papine najveću pogibao, zato se i tako opire ovom nauku; tim više treba da katolici stoje na obrani ovoga nauka.

Isto drži i Fr. Vidic, koji potiče katolike na poslušnost prema ekumenskom saboru, jer ono, što sabor kani definirati, može da bude samo na općenito dobro čovječanstva. Svaki je stoga dužan prema svojim silama podupirati i pospješivati djelovanje sabora, ako ne može inače, a ono barem molitvom.

Isto mišljenje usvajaju slovenski bogoslovi, kad odobravaju držanje kölnskoga nadbiskupa Melchers-a. On je zabacio adrese, koje odobravaju Döllingerov postupak. Izjavio je, da Döllingerovo pisanje sadržaje takove tvrdnje, s kojima se ne može složiti nijedan biskup. Ako se tako postupa, kaže Melchers, nastaje neodoljiva potreba, da se dogmatički definira ono, što se po dosadašnjem mnijenju držalo, da nije potrebno, t. j.

³ Zg. Danica od 6. V. 1870., br. 18., str. 142. s.

⁴ Ibid. od 13. V. 1870.

vika protiv papine nepogrješivosti dokazuje, da je nužno istu proglasiti člankom vjere.⁵

U ovom mišljenju utvrđuje slovenske bogoslove još većma Cardoni-eva brošura o papinoj nepogrješivosti,⁶ za koju sazna- doše iz »Unita cattolica«. To se vidi iz riječi, što slijede: — »Oholom racijonalizmu valja staviti kao protuustuk katoličku istinu papine nepogrješivosti.⁶ Zlom duhu bezbožne štampe, koji sad vlada, valja staviti nasuprot kao lijek budnu nepogrješivost pape, koji može svaki časom ustati protiv zablude i osuditi je, da tako bude katolik odmah na čistu i bez ikakve dvojbe o tom, gdje je istina. Toga se boje liberalni časopisi, koji su sebi svjesni svojih nebrojenih laži. Tko je u vjerskim stvarima dobro poučen i čita sadašnje novinstvo, sveder je jače uvjeren, kolike laži danomice siju ti časopisi. Kamo bi došlo čovječanstvo, kad bi tako još neko vrijeme potrajalo; i kad ne bi bio otvoren izvor, za koji se zna, da iz njega teče nepomućena istina.«⁷

Budući da je dakle bila tako velika potreba da se definira nauk o papinoj nepogrješivosti, razumljivo je, što je i pretežna saborska većina pristala uz ovo mnijenje. Pristaša definicije bilo je u saboru već oko 30. I. 1870. preko 500, dok je protivnika definicije bilo tek oko 135. Uzalud se liberalci uzdali u prvaka opozicije orleanskog biskupa Dupanloup-a, kao da on s njima puše u isti rog. Jetko se slovenski đopisnik ruga njemačkim učenjacima, kao kandelabrima i svijećnjacima koji hoće da sjajem njemačke znanosti rasvijetle sabrane oce u Rimu. Htjeli bi da stolčić njemačke mudrosti postave nad zvijezde, i da poučavaju samoga Duha Svetoga. Ta nije ni Döllinger toliki lumen, kako ga mnogi obožavaju.⁸

Protiv ovakve dakle naduvenosti lažne znanosti ističe se još većma potreba naglašivanja nepogrješivog auktoriteta vrhovnoga crkvenog učitelja.

Na onaj razlog protiv shodnosti definicije, što su ga nekoji od manjine isticali, da će u tom slučaju, ako se proglasi dogmat

⁵ Ibid. str. 63.

⁶ Cardoni (bisk. edesenski): Elucubratió de dogmatica Rni Ptficis: infallibilitate (Romae 1870.) Granderath: o. c. III. 14¹.

⁷ Zg. Danica od 3. VI. 1870., br. 22., str. 176.

⁸ Ibid. od 11. II. 1870., str. 47.

papine nepogrješivosti, postati suvišni ekumenski sabori, već smo se gore osvrnuli⁹ i vidjeli smo, da nema nikakve vrijednosti. I ono, što se liberalci i članovi manjine pozivlju na izjavu biskupa iz Tarbes-a, što je nedavno umro, da je tobože također potpisao adresu protiv oportuniteta definicije, ne može mnogo vrijediti, jer je taj isti biskup na samrti izjavio, da se njegov potpis imade izbrisati na toj adresi i sam je pismeno izjavio: »Pius IX. Doctor ab errore immunis«.¹⁰

Što se ovoga navoda tiče, konstatiramo da nije istina, te bi biskup iz Tarbes-a (u južnoj Francuskoj), po imenu Bertrand Sever Mascarou Laurence potpisao postulat protiv oportuniteta definicije nepogrješivosti, već naprotiv on je potpisao postulat 400 otaca za definiciju od 28. I. 1870.¹¹

Na umirenje onima, što se boje, ne će li poteškoće, s kojima se nabacuje liberalno novinstvo na nauk papine nepogrješivosti i piše štošta lažno i pretjerano protiv toga nauka, kaošto i tako znatna opozicija saborskih otaca biti jedan od važnih razloga protiv oportuniteta definicije papine nepogrješivosti, odgovara dopisnik između slovenskih bogoslova ovo:

»Nije ništa zlo, ako se o kojoj stvari saborski oci privremeno ne slažu. Takvih je nesporazumaka bilo gotovo na svim ekumenskim saborima. Što više, to je i potrebno, da se stvar, koja zadaje poteškoće, bolje prouči i pretrese, pa da istina tim jasnije zasine. Tako će zacijelo biti i ovdje. Uostalom Duh Sv. će svojom prisutnošću Crkvu štiti, da ne naučava nikakve zablude.¹² Tko svrati samo pozornost na obećanje Božje, nije moguće, te bi mu teže bilo vjerovati nepogrješivost pape napose, negoli nepogrješivost svekolike Crkve, t. j. pape i biskupa zajedno. Iskustvo dokazuje, da ono novinstvo, koje najviše bjesni protiv papine nepogrješivosti, ne vjeruje niti u nepogrješivost Crkve. Što dakle hoće Židovi, lajci i očiti neprijatelji Crkve, da o Crkvi znadu i sude?

Sasvim je dakle neosnovana bojazan onih, koji se plaše posljedica, što će slijediti iza definicije. Ta Duh Sv. vodi sa-

⁹ Vidi gore: Slov. bogoslovi i prigovori liberalaca (Bog. smotra br. II. g. 1924. str. 154., cf. Zanica od 18. II. 1870., br. 7.).

¹⁰ Zg. Danica od 18. II., 1870., br. 7.

¹¹ C. V. 924 b.

¹² Zg. Danica dd. 4. III. 1870., br. 9., str. 69.

borske occ. Ako se u ikojem svjetovnom parlamentu bez bojazni očekuju zaključci, zacijelo se mogu mirno očekivati ovdje, gdje je sigurno prisutan Duh Sv.¹³

Kad je svršena generalna debata o nauku papine nepogrješivosti, a započela specijalna, donosi slovenska katolička štampa vijest, kako se izrazio papa o onima, koji s bojažljivošću očekuju proglašenje dogmata papine nepogrješivosti, i boje se da ne bi možda urodilo štetnim posljedicama za Crkvu: »Ta oni koji tvrdo vjeruju, kaošto vjeruju svi pravi katolici, da ekumenskim saborom ravna Duh Sv., te sve što se definira, biva pod vodstvom Duha Sv. ne treba se bojati, e bi ekumenski sabor mogao definirati što takovo, što nije sadržano u objavi, i što bi moglo biti štetno svijetu.« — Tako papa. — Šteta samo, da štampa diže toliku nepotrebnu prašinu zbog ovoga pitanja, te uzrokuje toliku sablazan u neukom svijetu. U katoličkom svijetu ne će se povodom definicije ništa promijeniti na gore, već samo na bolje. I opet će se obistiniti ona stara poznata riječ sv. Augustina, što je do sada još uvijek imala svoju vrijednost, da je konačno progovorila rimska stolica, i ta je riječ mjerodavna (definitivna), po njoj ima da se ravna sav katolički svijet: »Roma locuta, causa finita!«¹⁴

Prema tome vidimo, da se u očima slovenskih bogoslova ne mogu smatrati dovoljnim razlozima protiv oportuniteta definicije nauka o nepogrješivosti papinoj niti žučljiva hajka liberalaca protiv toga nauka, niti njihovi prividni i plitki prigovori o suvišnosti ekumenskih sabora u slučaju proglašenja toga nauka, niti brojnost saborske opozicije ili momentano pomanjkanje jednodušnosti sviju saborskih otaca, a najmanje bojazan od pogubnih posljedica, što bi tobože mogle za Crkvu nastati usljed definicije.

Takav je bio sud slovenskih bogoslova o izvanjim teškoćama protiv oportuniteta definicije nauka o nepogrješivosti, t. j. o onim teškoćama, što ih ne sadržaje sam ovaj nauk po svom unutrašnjem sadržaju i značenju, već što nastaju usljed različitih izvanjih prilika.

Promotrimo sada, kako sude slovenski bogoslovi o oportunitetu definicije ovog nauka s obzirom na njegov unutrašnji

¹³ Zg. Danica 18. III. 1870., br. 11., str. 85.

¹⁴ Ibid. od 17. VI. 1870., br. 24., str. 195.

značaj, t. j. što sude o pitanju, da li je taj nauk po svom sadržaju i značenju, te po svom podrijetlu takav, da imade sve uvjete, po kojima je dozrio za definiciju.

Kad je saborska većina sve upornije zahtijevala, da se imade svakako na saboru raspraviti pitanje papine nepogrješivosti, postalo je ono najvažnijim predmetom raspravljanja vatikanskog sabora. Tom zgodom ispravno primjećuje neki katolički ljubljanski dopisnik, sigurno jedan od slovenačkih bogoslova: »To se pitanje ne smije tako shvatiti, kao da je nauk o papinoj nepogrješivosti samo bogoslovsko mnijenje, ili da je to dosada bilo nešto nestalno, jer ako bi se tako smatralo, ne bi uopće nikada taj nauk mogao biti definiran.«¹⁵

Iz ovih se riječi vidi, da taj bogoslov ni najmanje ne sumnja o dozrelosti samoga nauka za definiciju. Što više, navodi riječi samog opozicionarca kard. Rauschera koji kaže: »Nema sumnje, da su svi kršćanski (katolički) vjernici dužni istinski se pokoriti istinitim definicijama apostolske stolice. Pobožni pak kršćani (katolici) kažu: što Papa u stvarima vjere i ćudoređa zaključí, to je nepokolebljivo, jer je Papa u tim stvarima nepogrješiv.«

Nije od potrebe, da ovdje dokazujemo, da li je taj nauk u doba vatik. sabora bio doista dozrio za definiciju, jer je to pitanje već u svoje vrijeme pretreseno,¹⁶ već samo konstatujemo, da je mišljenje slovenskih bogoslova bilo sasvim ispravno, kad su bili uvjereni, da je nauk o papinoj nepogrješivosti u sebi potpuno dozrio za definiciju.

Čim se više približavalo vrijeme, da se na saboru započne rasprava o nauci papine nepogrješivosti, tim su protivnici Crkve većom žestinom napadali na taj nauk različitim prigovorima, kao da je nesavremen, ili da nema dovoljno oslona u vrelima objave, ili da je uopće nepotreban. Na sve ovo odgovara neki slovenski bogoslov navodom mišljenja učenoga konvertite Emila Veith.¹⁷ Taj kaže, da je Crkva nepogrješiva u stvarima vjere i ćudoređa, kad ih svečano definira. *Budući pak da nije*

¹⁵ Zg. Danica od 18. III. 1870., br. 11., str. 87.

¹⁶ Oberški: Hrvati prema nepogrješivosti str. 17. s.

¹⁷ Zg. Danica od 15. IV. 1870., br. 15., str. 119. u čl. »O nezmotljivosti papeževoju«, navod iz Veithovih korizmenih propovijedi (Weltleben und Christentum) 1851.

moguće radi velike udaljenosti, da se češće na okupu sastanu biskupi čitave katoličke Crkve, nužno je, da svojstvo nepogrješivosti pripada također Papi, jer je u njemu i onako kao po središnjem učiteljskom organu i zamjeniku Hristovu usredotočena i zastupana punina crkvene vlasti. Od apostolske naime stolice proizlazi svaka vlast; ona imade u potpunoj mjeri sva sredstva za naučavanje i predavanje (Irenej). Povrh toga ne može biti razborite dvojbe, da Providnost Božja, kao što nekad nad Petrom, tako i nad Papom napose bdije kao nad organom jedinstva života i čuva njegovu čistoću vjere. Stoga pripada biti crkvenog organizma, da nepogrješivost Crkve pripada kao vlastitost također osobi vrhovnoga apostolskog pastira.

Da se još bolje vidi, kako je vjera u nepogrješivost papinu raširena među katoličkim pukom, upozoruju slovenski bogoslovi na pisanje američkih časopisa, koji svi stoje na strani saborske većine t. j. pristaju uz nauku papine nepogrješivosti. Što se pak tiče katoličkog puka, da se sa svih strana saznaje, te je sav katolički puk gotovo bez izuzetka oduševljen za ovaj nauk, i da izrazuje želju, neka se taj nauk podigne na stepen dogmatske definicije.¹⁸

Nije ipak posve ispravno, što se tvrdi, da nema na saboru *nijednoga biskupa*, koji ne bi vjerovao u papinu nepogrješivost kao nauk Crkve, nego da samo nekoji tvrde, da nije zgodno vrijeme za definiciju toga nauka. Pozitivno naime znamo za Strossmayera, da je bio *ne samo protiv oportuniteta, već i protiv samoga nauka papine nepogrješivosti*, kako je to već dokazano.¹⁹ Po mišljenju Manningovu drži se, da je takvih opozicionalaca, koji su bili *protiv samoga nauka papine nepogrješivosti*, bilo na vatikanskom saboru najviše petorica. Ipak se nije u samom koncilu nijedamput čula s govornice riječ, koja bi bila uperena protiv samoga ovoga nauka.²⁰ No budući da je preko 600 otaca bilo sklono prijedlogu, da se definira taj nauk, nije opozicija mogla imati tolikog upliva, da spriječi definiciju. Uostalom, da li je baš zgodno vrijeme, da se definira taj nauk,

¹⁸ Zg. Danica od 3. VI. 1870., br. 22., str. 177.

¹⁹ Oberški: o. c. str. 33 s.

²⁰ Grandérath: Geschichte des vatik. Konzilis II. str. 265.

odlučit će ekumenski sabor, kojim ravna Duh Sv.²¹ Napokon spominje izjavu američkoga konvertite Brownsona u članku: »Liberalno katolištvo smjesa poganstva i kršćanstva«, prefiškano iz časopisa »Tablet«,²² gdje on dementira mnijenje, da je on liberalac i da osuđuje nauk o papinoj nepogrješivosti. Brownson tvrdo vjeruje i vjerovao je, otkako je postao katolikom, da je Papa kao nasljednik sv. Petra, najviši pastir i vođ svekolike Crkve, te ako kao takav tumači vjeru i osuđuje zablude njoj protivne, on je pomoću Duha Sv. nepogrješiv, i njegove su odluke neopozive. Što se pak tiče t. zv. liberalnog ili slobodoumnog katoličanstva, da on nije nikada tomu bundžijskomu duhu sadašnjega vremena ništa naginjao. On smatra liberalni katolicizam za mješavinu nevjerništva i kršćanstva, koje nije ništa bolje nego li poganstvo. On kao katolik nije nikad podređivao Crkve narodnosti ili kakvoj posebnoj formi vladavine, te kao katolik ne može da brani nijedne narodnosti niti ikoju političku ustanovu, koja bi bila u sukobu s Božjim zakonom, kako ga objašnjava najviši sud katoličke Crkve. On brani općenitu i vjersku slobodu u njenom katoličkom značenju, jer je u Americi Crkva u svakom pogledu potpora i temelj svake prave slobode. Nikad pak nije slobode shvaćao u značenju ili smislu novomodnih nevjernika nekatolika ili također liberalnih katolika.

U članku: »Razumnim ena pametna beseda«²³ primjećuje pisac, kako nauk o papinoj nepogrješivosti mnogim vucima i lijama kao i plašljivim zečevima zadaje toliko brige, da im se mozak miješa. Napominje kako newyorški crkveni list imade nekoliko lijepih i temeljitih redaka o toj stvari, koje dopisnik prenosi, ne bi li »začepio gubice« onima, koji bulazne, da Papa proglašenjem nepogrješivosti postaje polubožanstvom, da imade maniju ili prirodenu snatrenja o nepogrješivosti i slično. Taj list kaže otprilike ovo: »Crkva je Hristova nepogrješiva u svom naučavanju, a tako i Papa, kao njezin vrhovni poglavar, kad govori »ex cathedra«, t. j. kada definira nauk, što se tiče vjere i ćudoređa. To je vjera svih ekumenskih sabora od prvoga do posljednjega sve do današnjih vremena. Stoga

²¹ Zg. Danica od 15. VII. 1870., str. 223.

²² Ibid. od 22. VII. 1870., str. 234.

²³ Ibid. str. 234.

nije nauk o nepogrješivosti papinoj nikakova novotarija. Definicija ovoga nauka bila bi u neku ruku samo jamstvo za sigurnu spoznaju istine. Kad se dakle radi nje diže tolika graja, vidi se da smutljivci ne razumiju potpuno stvar, pogotovo ne oni dnevnici, što navlače nauk papine nepogrješivosti na političko i općenito polje, ne uviđajući, da se tu ne radi o političkom općem i demokratskom smislu, niti o kakvim novim mislima za modernizam, nego ove slobodoumne struje ne će samo moći tako nesmetano sijati među mladeži svoje otrovno sjeme i tako jačati neprijateljski tabor na štetu Crkvi. Protestanti moći će jednako nastaviti propovijedati i piskarati kao i prije, ako im tko hoće da vjeruje. Dok ustraju u svojim zabludama, ne treba da se brinu za papinu nepogrješivost. Ta njihov je začetnik Luter ružio Papu, a tako čine i svi njegovi nasljednici. Mi pak katolici veselimo se što imamo nepogrješivog Papu.

U članku »Kalup „Tagblattovega” zloga« (Kalup tagblattovog sloga) ruga se jetkom satirom liberalnomu »Tagblattu«, kako liberalno proklinje klerikalnoga Papu, klerikalnu nepogrješivost, klerikalni Rim, klerikalne Slovence, slovenski jezik, klerikalne kapelane, klerikalne učitelje; sveudilj se liberalnije naduva, kostriješi, bjesni dok ne pukne od liberalne nadutosti.

Premda se ne može odobriti ovakva forma polemike, da se znanstveno obrani i zaštiti nauka o papinoj nepogrješivosti protiv napadaja, ipak možemo odatle razabrati ono, što nas zanima, naime, da je mišljenje slovenskoga klera sasvim sklono definiciji nauka o papinoj nepogrješivosti. Razumijemo da je ovakav polemički ton u raspravljanju o toj stvari bio samo reakcija na isto ovakav izazov sa strane liberalnoga novinstva, a najposlije čitav je milieu i atmosfera onoga doba bila ovako strastveno nastrojena i uzbuđena.

Čim je prošao sam akt definicije, odmah se opažalo, kako jenjava onaj razdražljivi i nervozni duh, a počinje se stvar sve mirnije i ozbiljnije posmatrati. Slovenski dopisnik iz Rima izvješćuje točno po izvornim podacima rezultat glasanja,²⁴ te pripominje za one saborske oce, koji su pristajali uz manjinu.

²⁴ Zg. Danica od 29. VII. 1870. br. 30. str. 238. Ispor. gore: Biskupi slov. zemalja prema nepogrješivosti, (Bog. Smotra br. I. 1924. str. 46.).

da su prije IV. svečane sjednice otišli iz Rima, ostavivši na odlasku pismenu izjavu, da se pokoravaju saborskim dekretima.²⁵

Dopisnik razjašnjuje, da ovom definicijom nije ništa novo ušlo među istine katoličke vjere. Crkva se vazda drži onoga pravila: »Nihil innovetur, nisi quod traditum est«. Usmena predaja Crkve učila je kroz sva stoljeća, da rimski biskup ne može pogriješiti, kad »ex cathedra« uči vjerske istine. »Tako«, kaže dopisnik, »smo učili polazeći u škole, tako su nam govorili svi učitelji i bogoslovski profesori, dok smo bili klerici u sjemeništu. — Najposlije i povijest nam svjedoči, da nijedan između svih Papa nije nikada učio krivi nauk. Znamo također, da su svi katolici sviju vremena s poštovanjem prihvaćali i vjerovali one odluke rimskih biskupa, što su ih sami bez prethodnoga savjetovanja s drugim biskupima izdali i svijetu proglasili. Oni pak što ih nijesu prihvatili, većim su dijelom otpali od Crkve«.

Definicijom papine nepogrješivosti nijesu ni biskupi izgubili ništa od svojih prava, već naprotiv povisilo im se poštovanje, jer oni vode Crkvu zajedno s pastirima, koji ne može pogriješiti; tako ni oni, dok su s njime u jedinstvu, te postaju dionici poštovanja i časti najvišega pastira. Uprava će Crkve i nadalje sretno ravnati njome, kao i do sada. Ako se pak pojave kakve zablude, brže bolje će se znati po riječi nepogrješivog učiteljstva Crkve, što je istina, što li zabluda.

U dopisu: »Veličanstvo Pija IX.«²⁶ slavi dopisnik djelovanje Pija IX., što ga je razvio u svestranom apostolskom radu za svoga pontifikata, napose što je uzvisio istinu »Bezgrješnog Začeca Bl. Dj. Marije« na stepen dogmata 1854. god. i najposlije okrunio slavu svoga pontifikata proglašenjem dogmata nepogrješivosti, privedavši sretno ovo djelo kraju i zasramivši protivnike ustrajući protiv svih njihovih napadaja. Ganutljiv je bio prizor, kad je svjetina dočekala crkvene dostojanstvenike na ulazu u aulu sv. Petra, dok su izlazili, tako da su ih sa suzama grlili i zahvaljivali im, što su omogućili, da se dovršilo tako veliko i za Crkvu tako znamenito djelo. »S definicijom,« govorilo se svuda, — »dovršio je na taj dan (18. VII.) Duh Sv. svoje djelo, i glas Božji dao je da se čuje na usta Crkve, sjedinjene u ekumenskom saboru, kako su svi kršćani katolici u veli-

²⁵ Ispor. Obreški, Hrvati prema nepogrješivosti, str. 51.

²⁶ Zg. Danica od 5 VIII. 1870. br. 31. str. 249.

kom stadu, sjedinjeni pod jednim vrhovnim pastišrom. Jedna želja odiše iz sviju srdaca: neka se po svoj zemlji raširi to društvo i neka se svuda priznaje vrhovni pastir.²⁷

Kako je definicija nauka o papinoj nepogrješivosti sasvim u skladu s vjerom katoličkog puka, vidi se odatle, što su katolička društva zajednički sastavila adresu odobravanja sv. Ocu iza proglašenja dogmata po uzoru društva sv. Mihajla u Beču.²⁸ Svuda po selima provincije stalo se skupljati potpise na adresu. Sva naklapanja o kakvim zlim posljedicama ili nerazumijevanju sa strane katoličkih vjernika bila su bez temelja. Jedan dopis spominje kao zanimivu činjenicu, kako je švicarski biskup Mermilloda na Vel. Gospu propovijedao u Genfu o papinoj nepogrješivosti, te su ga s osobitom pozornošću slušali i protestanti. Obazreo se taj biskup ovom zgodom na prigovor, da će proglašenje ovoga dogmata odbiti još više protestante od katoličke Crkve, te rekao: »Ej, kad bi svi protestanti bili tako neuki kao Beust!²⁹ Ali imade među protestantima i takvih, što su ipak sačuvali zdrav sud za vrijeme hajke protiv nepogrješivosti.«

Sasvim protestantski racionalistički list »Spectator« u Engleskoj kaže, »da nije nikad sumnjao o tom, hoće li se definirati dogmat o papinoj nepogrješivosti, jer je to posljednji stepen logičkog razvitka katoličkog nauka, definicija nauka, koja se izrađivala kroz sva stoljeća.«

Kada dakle i sami protestanti priznaju, da nauka o papinoj nepogrješivosti nije u katoličkoj crkvi nikakva novost, valja se čuditi, kako da to mnogi katolici ne znadu, te se boje čestitati sv. Ocu. Lijepo! Još će nas napokon protestanti utvr-

²⁷ Ibid, str. 258.

²⁸ Ibid str. 250.

²⁹ U političkim je krugovima usljed definicije nepogrješivosti nastalo silno komešanje. Austr. političari dogovorili se, da će na proglašenje dogme odgovoriti smjesta ukinućem konkordata. Izdana je naredba o »placetum regium«, gdje se zabranjuje biskupima proglašivati dekrete sv. Stolice i Sabora bez prethodne privole kralja. Tako se htjelo zapriječiti proglašenje saborskih dekreta. Konkordat ipak nije bio formalno dokinut, jer uza sve Beustovo rovarenje nije se moglo naći dovoljnog razloga za taj čin. (Zg. Danica 1870. str. 250.) Isp. Oberški: Hrvati prema nepogrješivosti, str. 92. s.).

divati u vjeri, te ćemo morati od njih da učimo odlučnost u vjerskim stvarima.³⁰

Sa zanimanjem se očekivalo, kako će se ponijeti biskupi opozicionalci iza proglašenja dogmata nepogrješivosti. Većina njih nije ni pribivala IV. svečanoj saborskoj sjednici, ali izjaviše pismeno, da se pokoravaju odlukama sabora, jer su uvjereni, da je Crkvu vodio Duh Sv. kod stvaranja zaključaka na ekumen. saboru.³¹

Što više, znade se pouzdano, da je sav austrijski episkopat na svršetku pristao uz većinu crkvenih otaca u saboru. Oni kardinali, koji nijesu prisustvovali IV. svečanoj sjednici vatic. sabora, izjavili su odmah poslije svečane sjednice, da se slažu s proglašenom vjerskom istinom. Među ove pripadaju: bečki kard. nadbiskup Rauscher, praški kard. nadb. Schwarzenberg, kard. Mathieu iz Bečansona i knez Hohenlohe, što stoluje u Rimu. Svoje suglasje izjaviše također neprisutni kardinali Mattei i Orfei, premda se za njih općenito znalo, da pristaju uz definirani nauk. Jednako je učinio i Ketteler iz Mainza i Meroda. Sve su dakle glasine liberalnih časopisa o tobožnjem rasapu Crkve i sablazni usljed proglašenja dogmata nepogrješivosti bile neosnovane.³²

Po svemu dakle, što je u ovom poglavlju navedeno vidi se bjelodano, da slovenski bogoslovi ni najmanje ne dvoje o oportunitetu, da se definira nauk o papinoj nepogrješivosti, pogotovo pak nema među njima ni traga kakvim nazorima protiv ovoga nauka, kao što je to bilo kod Hrvata. Pošto pak nije bilo ozbiljnih teoretskih protivnika glede ovoga pitanja, nije bilo ni prilike, da se razvije strogo znanstvena i stručna polemika, već tek letimično novinsko čarkanje s liberalnim dnevnicima, koje nema znanstvenoga karaktera, kaošto ni novinski napadaji, na koje odgovaraju.

5. Brošure o papinoj nepogrješivosti, na koje se obaziru slovenski bogoslovi i javnost za vat. sabora.

Dok je zborovao vaticanski sabor, a osobito kad je započela rasprava o papinoj nepogrješivosti, izlazilo je mnoštvo

³⁰ Zg. Danica god. 1870. str. 292.

³¹ Ibid, str. 251. (5. VIII. 1870.)

³² Zg. Danica str. 251. god. 1870.

spisa i brošura, koje su raspravljale o tom pitanju bilo u prilog, bilo protiv njega. Iziskivalo bi čitavu studiju, da se sve registriraju po sadržaju i znanstvenoj vrijednosti.³³ Slovenski se bogoslovi izričito obaziru tek na par ovakvih brošura donoseći u najkraćim crtama prikaz i njihovu kritiku.

Sa simpatijama pozdravljaju brošuru misijonara Veningera, što je izašla još prije početka vatikanskoga sabora, te govori u prilog nauka papine nepogrješivosti, koji pripada papi kao vrhovnom učitelju Crkve i raspravlja o odnošaju pape prema ekumenskim saborima. Nauk o papinoj nepogrješivosti utvrđuje dokazima iz sv. Pisma, tradicije, historije i bogoslovskih mnijenja.³⁴ Registriraju knjižicu »Das Gutachten der Münchener Fakultät über die Katechismusfrage (beleuchtet von Jos. Deharb, S. I. (München 1869.)), što pobija krive nazore bavorske vlade o tobožnjem uplivu dogmata papine nepogrješivosti na katekizam i puk.³⁵

Jednako sa simpatijama pozdravljaju brošuru Josipa Cardoni-a, biskupa edesenskoga, što je izašla baš u vrijeme, dok je u saborskom raspravljanju bilo na dnevnom redu pitanje nepogrješivosti. Naslov je brošuri: »Elucubratio de dogmatica Romani Pontificis infallibilitate (Romae 1870.).³⁶ Dopisnik donosi prikaz brošure po sadržaju. Imade ova poglavja:

1. Nauk o papinoj nepogrješivosti može se definirati.
2. Nijedan historički događaj ne može smetati definiciji.
3. Valja zabaciti sve uvjete, kojima se hoće definiciju ograničiti.
4. Današnje je doba upravo podesno za definiciju.³⁷

S osobitom pohvalom spominje se nadalje djelo bogoslova Bianchi-a,³⁸ kao sljedbenika tomističkoga bogoslovja, što je

³³ Koga zanimaju, može ih naći registrovane u Zöckler: Handbuch der Theol. Wissenschaften in encyclopedischer Darstellung, (Nördlingen 1889.) II. Bd. str. 720. cf. i Granderath, o. c. III. 14.¹

³⁴ Zg. Danica 8. XI. 1869. br. 41. str. 228.; Granderath, o. c. III. 14.¹

³⁵ Zg. Danica br. 8. (25. II. 1870.) str. 63.

³⁶ Granderath, o. c. ibidem.

³⁷ Zg. Danica br. 22. (od 3. VI. 1870. str. 176.)

³⁸ Bianchi: De constitutione monarchica Ecclesiae et de infallibilitate Romani Pontificis iuxta divum Thomam Aquinatem eiusque scholam; Romae 1870. (cf. Granderath, o. c. III. 15.¹ i Zg. Danica br. 26. od 1. VII. 1870. str. 211.

pomno i mudro izrađeno. Razdijeljeno je u glavnom na dva poglavlja: prvo govori o ustavu Crkve uopće, a drugo se napose bavi razvijanjem razloga, na koje se pozivaju učenici tomističke škole za potvrdu nauka papine nepogrješivosti. Auktor se obazire na sve dvojbe, bilo da se tiču same egzistencije ovog nauka, bilo njegova značenja. Dopisnik pripominje, da djelo obrađuje u dodatku još neka posebna pitanja, što su znatna za ispravno shvaćanje papine nepogrješivosti. Hvali djelo, da je u svakom pogledu potpuno, te su njime protivnici sv. Tome potpuno poraženi. Ako i nije ova kritika sasvim izvorna,³⁹ ipak je dokumenat, po kojem vidimo, kako odlučno pristaju slovenski bogoslovi uz nauka papine nepogrješivosti.

Nadalje se spominju još dvije brošurice, što su izašle netom poslije definicije nauka o pap. nepogrješivosti, i to: »Populäre Belehrung über die Unfehlbarkeit«, von B. R. (Graz 1870.) u formi dijaloga; i »Das neuerklärte Dogma«, beleuchtet von dr. Fr. Egger, Profesor v. Brixen.⁴⁰

Od protivničkih brošura registrira slovenska štampa: »Die Erwägungen für die Bischöfe des Conciliums über die Frage der päpstlichen Unfehlbarkeit«, za koju sasvim ispravno naslućuje, da joj je auktor Döllinger. Iznosi ponovno na svjetlo stare galikanske i febronijanske zablude. Spominje i protubrošuru, što je izašla kao odgovor na ovu Döllingerovu: »Neue Erwägungen über die Frage der päpstlichen Unfehlbarkeit«, koja dokazuje Döllingeru na temelju njegovih djela nedosljednost, jer sada pobija ono, što je nekad u svojoj povijesti od god. 1843. branio — pod naslovom: »Der Papst als oberster Lehrer u. Beschützer des Glaubens«, i tako protuslovi sam sebi. Tamo naime veli: »Već Bonifacije piše istočnim biskupima, da je presuda rimskoga biskupa nepovrjediva, i tko joj se opire, sam se iz Crkve izopćuje.⁴¹

Sasvim ispravno zaključuju slovenski bogoslovi, da je Döllinger ne samo sumišljenik nego i suradnik »Rimskih listova«, što izlaze pod anonimom »Janus«, te se nabacuju na

³⁹ Uzeta iz talijanske revije: »Unità cattolica«, Zg. Danica br. 26. od 1. VII. 1870. str. 211.

⁴⁰ Zg. Danica, br. 36. (9. IX. 1870.) str. 290.

⁴¹ Zg. Danica br. 8. od 25. II. 1870. str. 63. čl. »Döllinger zoper Döllingerja«.

Crkvu psovka i pogrdama. On nije samo protivnik nauka o papinoj nepogrješivosti, nego i protivnik primata, i u tu svrhu stao je iskrivljivati historijske činjenice. Da je ovaj sud ispravan, zaključuje se odatle, što Döllinger još nije pronašao za shodno da se izjavi, e se ne slaže s ovim duhom pisanja u »rimskim listovima«, premda se u njima tako očito udara protiv priznatih crkvenih dogmata. U tom zaključivanju utvrđuje ih još više čas prije spomenuta Döllingerova brošura.

Odlučnu borbu imala je izdržati slovenska katolička štampa prigodom vatikanskoga sabora s domaćim liberalnim dnevnicima: »Laibacher Zeitung« i »Laibacher Tagblatt«. Nema gotovo nijednog broja »Zgodnje Danice«, gdje se ne bi barem dotakla kojega dopisa ili članka iz koje od ovih liberalnih novina, koje su sve svoje oružje vadile iz »Janusovog« arsenala, t. j. Döllingerovih »Rimskih listova«, te liberalnih, framasunskih, protestantskih i židovskih bogoslova. Među protestantima bio je jedan od najuglednijih i najagilnijih profesor Overbeck, čije su fraze također inspirirale sve liberalno novinstvo, dapače i bogoslovne znanstvene ortodoksne časopise.⁴² Časopisi i novine, odakle Laibacher Zeitung i Tagblatt vade svoje oružje, jesu: Augsburger Allgemeine Zeitung, Neue freie Presse, Morgenpost, Pester Lloyd, Vaterland, Wanderer, Triester Zeitung, Kreuzzeitung, Tagespresse, Tagespost, Pall Mall Gazette, Triester Zeitung, Times, Independence, Monde, Univers, Moniteur universel, Memorial diplomatique, Jour des débats, Politik (češki) Morningpost, Morning Herald, i t. d.⁴³

Dakako da je prema golemoj vojsci liberalne štampe iščezavala katolička slovenska štampa, da uzmogne biti ustukom protiv sviju dnevnih antikatoličkih napadaja. Zato se preporuča katolicima, da prate vanjske katoličke časopise za orijentaciju u javnom mnijenju, naročito reviju: »Das ökumenische Concil«, što je izlazila u Regensburgu kod Pusteta u redakciji profesora Scheeben-a.⁴⁴

⁴² Overbeck, Orthodoxi in Bezug auf ihre Verhältnisse zum Papsttum und zum Protestantismus, Wilna 1867.; Appel des Orthodoxen Russlands zur Wiederherstellung der orthodoxen Abendländischen Kirche (Galle 1869.) (cf. Hristijanskoe čtenie 1817. I. Petrograd).

⁴³ Ispor. Laibacher Zeitung i Laibacher Tagblatt god. 1869. i 1870.

⁴⁴ Zg. Danica br. 22. dd. 3. VI. 1870. str. 178.

Liberalna pak štampa razumije se da je u zvijezde kovala i pohlepno gutala brošure, što su izlazile protiv vatic. koncila i papine nepogrješivosti. Da spomenemo samo neke najpoznatije, na pr. brošuru francuskoga biskupa Maret-a: *Ekumenski koncil i religiozni mir*,⁴⁵ Froschhammerovu: *Zur Würdigung der Unfehlbarkeit des Papstes und der Kirche*,⁴⁶ Gratryeve listove⁴⁷; zatim Schwarzenbergovu brošuru: *De summi Pontificis infallibilitate personali*, s mottom: *sine ira et studio*, te Rauscherovu brošuru: *Observationes quaedam de infallibilitatis ecclesiae subjecto*,⁴⁸ obje napisane protiv infalibiliteta.

Da pročisti kojekakve zablude i predrasude, kojima je bila široka javnost obamamljena pod dojmom liberalnih novinskih laži i kleveta, izdao je slovenski bogoslov dr. Andrej Čebašek kratko vrijeme iza proglašenja definicije nauka o papinoj nepogrješivosti uspjelu popularnu brošuru: »Papeževa nezmotljivost.⁴⁹ Pisac je u njoj lakim i popularnim stilom sistematski prikazao značenje dogmata papine nepogrješivosti. Prikazavši najprije u glavnim crtama odnošaj između Hrista i Crkve upozoruje, da je ona nepogrješiva čuvarica poklada evanđeoskoga nauka. U svoj crkvenoj predaji nema nigdje ni traga dvojbi o tom, da li je Hristova Crkva nepogrješiva. Ova se nepogrješivost očituje u pasivnom obliku kao odraz vjere katoličkog puka, a u aktivnom obliku kao svojstvo jedinstvenog tijela crkvenog učiteljstva. Specijalno pak pripada ovo svojstvo nepogrješivosti, koje posjeduje svekoliko crkveno učiteljstvo kao jedno moralno tijelo, glavi katoličke Crkve t. j. rimskomu biskupu. Prema tomu se bitno ništa ne razlikuje nepogrješivost čitave Crkve i njezinog učiteljstva od one, koja pripada Papi s obzirom na opseg i na svrhu, za koju je Crkvi dana. Prilike su vremena iziskivale, da se u moderno vrijeme ta istina izričito definira, jer Crkva nije mogla ravnodušno trpjeti, kako se različitim

⁴⁵ Laibacher Tagblatt br. 219. (25. IX. 1869.);

⁴⁶ Ibid. br. 259. (12. XI. 1869.).

⁴⁷ Laibacher Zeitung br. 64. od 21. III. 1870. str. 439.

⁴⁸ Ibid. br. 91. (23. IV. 1870.) str. 651. i br. 97. strana 700, i 98, str. 708. od 2. V. 1870.

⁴⁹ Dr. Andrej Čebašek: *Papeževa nezmotljivost*, (Ljubljana 1870.) 8° 60. pojasnjena vernim Slovincem v poduk. Založila in na svetlo izdala »Katoliška družba za Kranjsko«, cf. Glaser: *Zgodovina slovenskega slovstva* III. str. 253. Ljubljana 1896.

zabludama iskrivljuje čisti katolički nauk i kako se potkapa ugled crkvenog učiteljstva i njezine glave. To je bio razlog, zašto je Crkva učinila taj korak i definirala nauk o papinoj nepogrješivosti. Pisac nadalje objašnjuje, kako taj nauk nije ništa novo, već je od davnine sadržan i u Sv. Pismu i u usmenoj predaji Crkve kroz sve vijekove njezina opstanka, i nabfaja zatim redom dokaze iz Sv. Pisma i usmene predaje, sadržane u izjavama sv. otaca, općenitih crkvenih sabora i nauku bogoslova.

Objašnjava napokon shodnost, koristi i potrebu definicije, te ukratko obara najobičnije prigovore neprijatelja Crkve protiv ovoga nauka. Naročito ističe, da Crkva time, što proglašuje Papu nepogrješivim, ne čini njega nekim polubožanstvom, već je on samo sredstvo u rukama Božjim, da se pomoću ovoga dara očuva nauk Crkve. Nije niti inspiriran, da naučava kakvi novi nauk, koji nije barem implicite sadržan u vrelima objave. Dosljedno nije ni sam ovaj nauk nikakva nova vjera.

Nije se također definicijom ovoga nauka umnožao broj nepogrješivosti u Crkvi Hristovoj, kao da bi papina nepogrješivost s obzirom na svoj objekt bila nešto različito od one, koja pripada tijelu crkvenog učiteljstva.

Obrazlaže nadalje, da nijesu poslije definicije papine nepogrješivosti postali suvišni ekumenski sabori, jer su oni i za unapredak veoma prikladno sredstvo, kako se može temeljito ispitati i uglaviti smisao katoličkog nauka.

Nema također smisla prigovor, te bi proglašenje ovoga dogmata škodilo ugledu biskupâ, raštrkanih širom katoličkog svijeta, već naprotiv njihov će se ugled ovim dogmatom utvrditi.

Ništa ne smeta ni to, što nalazimo u crkvenoj historiji primjera, koji se opiru nauku papine nepogrješivosti, kao prigodom kosničkog sabora, zatim liberalnu galikansku struju, febronijanizam, i neke pojedine bogoslove, koji poriču taj nauk. Ovaj nauk naime nije još tada bio izričito definiran, i zato nije bio obvezatan kao članak vjere, te je bilo dopušteno o njemu raspravljati pro i contra.

Ne stoji ni to, da taj nauk nije zgodan da se definira zato, što će biti povod mnogim katolicima da istupe iz katoličke Crkve, a protestante i istočnu crkvu da će još većma odbiti od

zbliženja. Budući da je stvar već gotova, sigurno je djelo Duha Svetoga, koje mi nijesmo kadri kritizovati.

Poteškoće, što se iz crkvene historije nabacuju protiv papine nepogrješivosti, kao slučaj Pape Honorija, Ivana XXII. (o plaći duše po smrti) i neke druge ne postoje. Ako se naime pomno prouči Honorijevo pitanje, može se vidjeti, da papa Honorije nije učio nikakvoga heretičnoga nauka, već dapače posve katolički nauk, kako se može razabrati iz čitavoga konteksta njegovih poslanica. Honorije naime nije imao namjere, da definira stvar, već je samo htio istaknuti, da u Hristu nije bila u tom smislu volja razdvojena, u koliko Hrist nije bio podvržen grješnoj pohoti, već je čovječja volja Hristova bila sasvim suglasna s Božjom i Božjoj podložna.

Kako se dakle vidi, pisac je brošure posve jasno i jednostavno riješio ovu teškoću, jer ju je jasno shvatio, dok je među hrvatskim bogoslovima onoga doba bilo ljute prepirke o tom pitanju.⁵⁰

Nadalje obara predrasudu, da će definicija nauka o papinoj nepogrješivosti sprečavati napredak znanosti i slobode. Nipošto, što više, pospješivat će obadvoje. Kaošto naime nepogrješivost Crkve nije dosele sprečavala napredak kulture, nego naprotiv na svakom koraku promicala kulturu, tako isto i dogmat papine nepogrješivosti ne će ništa smetati napretku znanosti i kulture. Ta nijesu li baš najveći učenjaci nikli upravo iz krila katoličke Crkve? Mnogi pape bili su također revni promicatelji kulture, znanosti i umjetnosti.

Što se pak tiče prigovora, da se dogmat papine nepogrješivosti ne može smatrati člankom vjere, jer da vatikanski sabor nema karaktera općenitog crkvenog sabora, posve je neosnovan. Ako se za ikoji sabor može reći da je imao sve uvjete općenitoga sabora, to se zacijelo mora da dopusti za vatikanski sabor, jer je bio izričito sazvan od Pape, i bili su prisutni biskupi doista sa sviju strana svijeta.

Pisac zaključuje, da nema smisla opirati se priznanju dogmata papine nepogrješivosti, jer je posve opravdan i razložan, te ne sadržaje nikakvih nesmislenosti, kakove hoće da

⁵⁰ Vidi »Katol. list« god. 1870. ispor. Oberški: Hrvati prema nepogrješivosti, str. 85 ss.

mu silom podmetnu protivnici Crkve. Naprotiv ovaj će dogmat bez sumnje biti na veliku korist Crkvi, koja sveudilj prkosi svim burama te stoji čvrsto poput klisure na Petrovoj pećini.

III. Mišljenje šire slovenske javnosti o papinoj nepogrješivosti za vatikanskog sabora.

Na svršetku preostaje nam još da ogledamo, kakvo je bilo mnijenje šire javnosti slovenskoga naroda prema nauku o papinoj nepogrješivosti. Već smo doduše iz dosadašnjega raspravljanja, gdje smo promatrali držanje slovenskog episkopata i slovenskih bogoslova, imali prilike zamijetiti neke karakteristične momente, ali držim, da ne će biti na odmet, ako na okupu s ove strane ogledamb naše pitanje, te da kažemo koju riječ, da čitav prikaz bude što potpuniji.

a) Mišljenje katoličke javnosti.

S teoretskoga gledišta bio je nauk o papinoj nepogrješivosti suviše kompliciran, te bi mogao biti potpuno na dohvat shvaćanja pučkoga intelekta. Pobožni katolički puk odiskona je praktički živio u tom uvjerenju, da je Papa za kršćanina katolika vrhovna glava Crkve, najviši crkveni auktoritet, kojemu se bezuvjetno s počitanjem valja pokoravati u vjerskim stvarima. O tom, kako daleko seže papina vlast, i što je konkretno u strogom smislu riječi objekt toga nepogrješivoga auktoriteta, ne može se očekivati, da će to i neuki puk u detalju teoretski shvaćati. To je razlog, zašto nije ni mogao katolički puk o toj stvari manifestirati svoga mišljenja. Tako je bilo i u Sloveniji.

Listamo li pučki katolički tjednik »Novice« od onih godišta, u kojima se održava vatikanski sabor, ne nalazimo u njima ništa osobito i izvanredno, nego tek suh konstataciju znatnijih činjenica iz povijesti vatikanskoga sabora, kao polazak domaćih biskupa i teologa⁵¹ na sabor, povratak biskupa,⁵² broj učesnika⁵³ i slično; zatim svečani doček Strossmayerov na povratku iz Rima kao prkos nametnutom tuđincu nadbiskupu zagrebačkom Mihaloviću,⁵⁴ te napokon proglašenje definicije.⁵⁵

⁵¹ Novice, teč. XXVII. god. 1869. br. 47. str. 388.

⁵² Ibid. br. 48. 1. XII. i br. 52.

⁵³ Ibid., teč. XXVIII. god. 1870. br. et 25. V.

⁵⁴ Ibid. br. 31. od 3. VIII. 1870.

⁵⁵ Ibid. br. 32. od 10. VIII. 1870.

U raspravu o samom nauku papine nepogrješivosti slovenska se katolička pučka štampa nigdje ne upušta, niti izražuje kakvo negodovanje ili odobravanje; drži se posve pasivno. Kad je pak proglašena definicija papine nepogrješivosti, slovenski katolički puk bez ikakvog oklijevanja ili znaka nepovjerenja prihvaća taj nauk i brojno se odaziva pozivu za potpisivanje adrese, kojom se izražuje čestitka sv. Ocu za proglašenje ovoga dogmata.⁵⁶

b) Mišljenje liberalne javnosti.

Organ slovenske liberalne inteligencije »Slovenski Narod« pokazao je već u II. godištu svoga opstanka otvoreno svoju boju, te prigodom vatikanskoga sabora otvoreno simpatizirao s nastojanjem saborske manjine, kao i svim protivnicima i zagrižljivim neprijateljima sabora. Ljudi koji su reprezentirali ovo mnijenje, nijesu i onakō imali čvrstoga katoličkog uvjerenja, već je to bila ponajviše indiferentna ili skroz liberalna inteligencija.

Budući da su stručno bili posve neupućeni u stvar, ne nalazimo nigdje na ozbiljne i realne argumente, kojima bi potkrijepljivali svoje stanovište, već samo ciglu kompilaciju i slijepo klipsanje za krilatim frazama vanjske liberalne štampe.

Tako na pr. upotrebljavaju zgodu, kad su liberalni Česi prigodom neke pučke narodne svečanosti u Malini (blizu Praga) 26. X. 1869. u prisutnosti od 25.000 ljudi i mnoštva narodnog češkog svećenstva javno izjavili, neka biskupi na vatikanskom saboru govore i glasuju protiv papine nepogrješivosti, te zatraže narodnu crkvu, za koju su se borili sv. Ćiril i Metodije i Jan Hus; neka traže narodni jezik u bogoslužju, — da hvali postupak Čeha i stavlja ih za uzor. Naprotiv kudi njemačke neprijatelje ovoga gibanja.⁵⁷ No smijemo mirne duše reći, da je već tadanjim slovenskim liberalcima malo bilo stalo do narodne crkve. To je bila samo izlika, plašt, kojim su htjeli prikriti svoju golotinju, da ne izlaze s golim liberalizmom pred lice naroda, koji je duboko proniknut religioznom duhom. Pod

⁵⁶ Vidi gore str. 325.; Zgodnja Danica str. 250. god. 1870.

⁵⁷ Slovenski Narod 9. XI. 1869. br. 231.

sijenom ovih svojih zabluda i običajnih predrasuda promatraju i. prosuđuju također čitav tok vatikanskoga sabora, upotrebljujući pojedine prigode sabora, da dadu oduška svojim nazorima, prikrivajući ih vješto tobožnjim protektoratom znamenitih predstavnika opozicije, među ostalim i senzacionalnim nastupima biskupa Strossmayera, koga također prikazuju tendencijozno skroz u svjetlu liberalizma. U tom smislu predočuju također sadržaj i dojam njegovih govora. No premda odgovara istini, da je Strossmayer bio osobno ne samo protiv oportuniteta definicije nauka o papinoj nepogrješivosti, nego i principijelno protiv samoga nauka,⁵⁸ ipak nam to još ne daje pravo zaključivati, da je Strossmayer bio potpuni liberalac, u kakvom ga svjetlu prikazuje liberalna i protucrkvena štampa, a po njoj i slovenski liberalci.⁵⁹

Za ljubljanskoga i lavantinskoga (mariborskog) biskupa držalo je liberalno javno mnijenje, da se ne će poslije uskrasnih praznika vratiti u Rim, jer su došli u koliziju sa saborskom većinom kao protivnici dogmatizovanja nauka o papinoj nepogrješivosti.⁶⁰ Međutim faktično se samo ljubljanski biskup Bartolomej Widmer sustegnuo poslije uskrasnih praznika da prisustvuje vatic. saboru, dok se lavantinski poslije uskrasnih praznika vratio u Rim i nastavio svoje sudjelovanje u saboru, kako smo to vidjeli gore.⁶¹

Uza sve svoje nesamostalne, kopirane liberalne komentare o događajima vatikanskoga sabora, a napose o papinoj nepogrješivosti ipak »Slovenski Narod« ne navaliuje s takvom agresivnom žestinom, kaošto to čine njemački liberalni dnevници u Sloveniji: »Laibacher Zeitung« i »Laibacher Tagblatt«, iz kojih se gotovo na svakoj stranici vidi, kako upravo reže puni zagrižljive bijesne mržnje, zlobe i neprijateljstva protiv Crkve, Pape, vatikanskoga koncila i nauka o papinoj nepogrješivosti.⁶² Budno prate svaki mig vatikanskoga koncila, te kadgod dočuju kakvu najneznatniju vijest, naprave od nje čitavu senzaciju i konstruiraju nebrojene lažne kombinacije kao privjesak na

⁵⁸ Oberški: Hrvati prema nepogrješivosti, str. 24 ss. »Slovenski Narod«

⁵⁹ »Slov. Narod« br. 38, od 31. III. 1870.
rod« br. 20. (17. II. 1870.).

⁶⁰ Slov. Narod, ibid.

⁶¹ Uspor. Slov. biskupi prema nepogrj. (Bog. Smotra br. I. 1924. str. 46.)

⁶² Laibacher Zeitung i Laibacher Tagblatt od god. 1869. i 1870.

istiniti događaj. Jezgra svega liberalnog novinskog pisanja jeste tendencija pošto poto uvjeriti javnost, da je Crkva sredovječna, nemoderna, mračnjačka institucija, koja papinskim apsolutizmom sapinje u ropske lance slobodu ljudskoga duha, te priječi svaki kulturni i znanstveni napredak. Naročito im je bio mrzak isusovački red, koga su predočivali, kao da je svojom lukavošću i spretnošću umio sjesti na kormilo Crkve tako da s njom gospodari po miloj volji, a Papa da je tek nemoćna lutka u njihovim rukama.⁶³ Da uzmognu sankcionirati svoju vlast, ulagivaju se Papi i uspjelo im nagovoriti ga, da dade definirati nauk o papinoj nepogrješivosti, jer će zapravo tim proglasiti sami sebe nepogrješivima, i tako će potpuno skućiti sav svijet pod svoju crnu ultramontansku vlast.⁶⁴ Da što više ocrni, okleveće i omrazi Crkvu, Papu, jezuite i nauk o papinoj nepogrješivosti, izvlačila je liberalna štampa historijske činjenice, predočivala nauk o papinoj nepogrješivosti, kao nešto nečuveno apsurdno,⁶⁵ kao plod nezasićne mahnitosti u teženju za apsolutnim gospodstvom papinstva,⁶⁶ kao pogubnu za slobodu savjesti, za kulturni, znanstveni,⁶⁷ socijalni i državni život,⁶⁸ kao uzrok povećanju razdora između otpalih crkvi i katoličke Crkve,⁶⁹ i izvrgavala je nauk ciničkim porugama.⁷⁰ Dosljedno tomu ovo liberalno novinstvo simpatije sa svim protivnicima Crkve i sabora, koji bilo kako mu drago nastoje omesti rad i uspjeh sabora. U zvijezde kuju članove opozicije, osobito Strossmayera,⁷¹ Dupanlupa, Darboy-a, kardinala Rauschera i Schwarzenberga kao protivnike saborskog nasilja. Hvali također diplomatske predstavnike, koji se drže neprijateljski

⁶³ Laibacher Tagblatt br. 217. od 23. IX. 1869.; br. 230. od 8. XI. 1869.; 27. XII. 1869. br. 295.

⁶⁴ Ultramontanizmom naziva liberalna štampa, osobito galikanska liberalna struja integralni katolicizam preko gora (ultra montes) Alpa sa strane Francuske. Vidi također Laibacher Tagblatt od 27. XII. 1869. br. 295.

⁶⁵ Laibacher Zeitung br. 120. od 28. V. 1870. Lb. Tagblatt br. 150. 16. VII. 1870.

⁶⁶ Lb. Tagblatt br. 259. od 12. XI. 1869.

⁶⁷ Lb. Tagblatt br. 72. od 1. IV. 1870.

⁶⁸ Lb. Zeitung od 9. VI. 1870.

⁶⁹ Lb. Tagblatt br. 72. od 1. IV. 1870.

⁷⁰ Laib. Zeitung br. 8. str. 48. od 12. I. 1870. Laib. Tagblatt br. 259. od 12. XI. 1869., br. 263. od 17. XI. 1869.

⁷¹ Laibacher Zeitung br. 77. od 6. IV. 1870.

prema saboru. kao na pr. austrijski državni kancelar Beust. Što više, izravno podstrekavaju mjerodavne faktore, i same predstavnike državne vlasti na nepomirljiv boj protiv Crkve, s kojom ne valja postupati obzirno i u rukavicama, ili oklijevati s odlučnim mjerama protiv nje, već s mjesta u zametku nastojati ugušiti i potpuno ograničiti njezinu moć. Tako će jedino biti »na visini« zahtjeva moderne struje vremena, te sačuvati tobožnji karakter »njemačkog katolicizma«. ⁷² Što su liberalci razumijevali pod imenom znanstvenoga katolicizma, lako je shvatiti. To naime znači potpuno se pouzdati u auktoritet ljudskog razuma i predpostaviti ga svrhunaravnom božanskom auktoritetu, a to vodi otvoreno u racionalizam. Döllingerovi listovi pod imenom »Rimskih listova« od »Janusa« čitali se požudno kao neprevarljiva i nepatvorena istina, a kad tamo, sve je bio zlobni falzifikat i bljutave klevete. Riječ u jedno, fanatička je mržnja tako zaslijepila liberalnom svijetu oči, da je a priori bio nepristupačan objektivnoj istini. ⁷³ Kad je pored svega toga ipak bio definiran nauk o papinoj nepogrješivosti, zatamljuju jedva svoj gnjev i jed, te odobravaju korake vlade, koja se odlučila na to, da prisilnim putem spriječi proglašenje saborskih dekreta. ⁷⁴

IV. Kritički osvrt na držanje Slovenaca prema nauku o Papinoj nepogrješivosti.

Kako smo tijekom ove rasprave vidjeli, držanje se slovenskoga klera s obzirom na nauk o papinoj nepogrješivosti nije podudaralo s mišljenjem episkopata slovenskih zemalja. Episkopat je naime pristajao uz redove saborske opozicije, dakle bio protivan oportunitetu definicije. Da li je bio također protivan samom nauku, ne može se ni otkle pozitivno dokazati, jer nam pogled u njihovo držanje na temelju vrela, koja su pristupačna javnosti, ne daje dovoljnih razloga za takvo predmnijevanje, tim više, što njihov zajednički nastup nema karakteristike samostalne inicijative, već tek čini utisak osjećaja solidarnosti s ostalim austro-ugarskim episkopatom, pogotovo kad je

⁷² Lb. Zeitung, br. 101., od 4. V. 1870.; 105. 10. V. — 109, 14. V. 1870.

⁷³ Ibid. 13. XII. 1869.; zatim br. 1. 1870.; br. 284. od 1869., osobito br. 77. od 6. IV. 1870.

⁷⁴ Lb. Zeitung br. 165. od 23. VII. 1870.

na strani opozicije bilo članova kardinalskog zbora. Budući da su to bili ljudi u poodmaklim godinama, nije isključeno, da je koji od njih možda i osjećao u sebi još kakav ostatak tragova jozefinističkog mentaliteta, kojega se dio klera poslije vlade Josipa II. još nekoliko generacija nije mogao sasvim otresti. Svećenstvo pak, osobito mlada generacija, koja je uzgojena poslije preporoda teoloških studija u duhu tomističko-skolaističkom, što pada u drugu polovinu 19. stoljeća, zadojena je integralno katoličkim crkvenim duhom, kojemu je svetinja »sentire cum Ecclesia«. Mentalitet pak svećenstva odrazivao se u vjeri kršćanskoga puka, jer zapravo dušobrižno svećenstvo dolazi u neposredni saobraćaj s vjernim pukom. Kuratni je kler pretežnim dijelom nikao iz puka, razumio je njegovu dušu, osjećao s njime radost i žalost i borio se za priznanje prirodnih prava ovoga naroda. Kako je pak narod vidio u svećenstvu iskrena prijatelja, bio je i odan svećenstvu iskrenim poštovanjem i povjerenjem.

Sasvim drukčije osjećala se njemačka inteligencija prema ovom svećenstvu. Po svom političko-kulturnom naziranju bila je skroz liberalna, a kao glavnu zadaću smatrala je širiti germanizaciju. Ta je inteligencija uvidjela, da je slovenačko svećenstvo najjača potpora narodne svijesti i najveća zapreka njihovih pangermanskih tendencija, i zato je već radi dijamentralno oprečnih političkih nazora zauzela neprijateljski stav protiv ovoga svećenstva. Svoje šovinističke ideje sakrivala je plaštem zvučnoga imena liberalizma. Tako je oprečno političko naziranje bila još jača potpora oprečnom vjerskom naziranju. Nažalost uspjelo je ipak njemačkoj inteligenciji, koja je bila rasadnikom kulture, te uzgajala pomladak slovenske inteligencije u svom duhu, da je infiltrirala liberalizam i u slovensku inteligenciju, koja je doduše u odraslo doba došla do nacionalne samosvijesti, ali je zadržala liberalne kulturne nazore.

Ako usporedimo ovakve kulturno-političke prilike u slovenskim krajevima s onima u hrvatskim krajevima, razumjet ćemo, koji je razlog različitoj orijentaciji prema vatikanskom saboru, odnosno prema nauku o papinoj nepogrješivosti. U Sloveniji kako smo vidjeli, vlada potpuni radikalizam, t. j. potpuna opreka između katoličkoga naziranja i liberalnoga, te jedno protiv drugoga zauzima izrazito bojovni stav. Taj

oprečni bojovni kulturni stav još većma zaoštruje oprečni politički stav. Jedino episkopat, kao da se u neku ruku emancipirao, te htio raditi u smjeru koncilijantnosti. Premda ne možemo poricati episkopatu dobru nakanu, ipak vidimo i u tom događaju, da u slučaju, kad je birati između načela istine i laži, ne valja tražiti srednjega puta, već odlučno stati uz istinu, makar ureba staviti na kocku političke ili kakve mu drago probitke, jer istina valja da bude nad svim drugim interesima.

U hrvatskim krajevima nema ova razdioba duhova u pretežnom dijelu uporišta na oprečnosti političkog naziranja, ili kulturno-religijoznog osvjeđenja. Kod širih je slojeva najjači razlog orijentacije uz saborsku opoziciju općenito simpatična i obljubljena ličnost Strossmayerova. Jedino je kod stručno obrazovanih bogoslova odlučivalo znanstveno osobno uvjerenje.⁷⁵

Ako je isto vjerañ tumač duševnog naziranja i osjećaja, to je zacijelo pjesma, koja se rađa pod dojmom punine bujnih čuvstava. Iskrena i vjerna refleksija mišljenja Slovenaca o nauku papine nepogriješivosti poslije njezine definicije poantirana je u veličanstvenoj pjesmi: »Mornarjev molitev, boj in mir«. Tu je pjesnik alegorički opjevao Crkvu kao nepomičnu pećinu sred burnoga mora, kao svjetionik, što nadaleko svijetli mornarima, a vrhovni mornar, Papa, diže svoj glas, i slušaju ga svi mornari ploveći smjerom, kojim on pokazuje. Pa makar se urotila sva paklena četa, sve bure i hajke, što ih diže protiv Crkve bijesno framasunstvo, ipak veledušno tješi Fr. Štrukelj u članku »Cerkev pred sodbo« (framasonerije) one, koji su bojažljivi, da ne klonu duhom. Duh vremena optužuje doduše Crkvu i viče: »Dolje s papom, van iz Rima š njime!« Ne trpi svijet njega, koga čini Duh Sveti nepogriješivim svjedokom objavljene istine, jer se taj duh istine protivi lažnom duhu vremena, koji obožava prevarljivi ljudski razum. Hvastajući se zvučnim ali lažnim imenom prosvijetljenih smatraju liberalci nauk Crkve natražnjačkom ludošću. No osvanut će jednom pravedni sud, kad će se vidjeti, gdje je pravda; kad će se bezbožnici kajati radi svoje nadutosti, te vidjeti, da su oni, koje su smatrali ludima, doista bili mudri. »Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, et finem illorum sine honore. Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem impro-

⁷⁵ Uspor. Oberški: Hrvati prema nepogri., str. 86.

perii. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est.«

Tko je imao pravo?

Prošlo je već preko pô vijeka od onoga časa, kad je vaticanski crkveni sabor svečano proglasio dogmat papine nepogriješivosti. Većina liberalaca bila je uvjerena, da je papinstvu zauvijek odzvonilo, pogotovo kad je Papa postao usljed otimačine civilnog suvereniteta vaticanski sužanj. Neprijatelji Crkve htjedoše brutalnom silom skršiti moralnu moć Crkve, ali zlorado im je veselje prisjelo. Divnim mirom i dostojanstvom postoji i nadalje Crkva, te gleda neustrašivo u oči svim nepogodama. Ne kolebajući ni desno ni lijevo kroči ravno putem transcendentne istine, i pokazuje sigurno svima, koji su dobre volje, taj put. Kao blaga majka ne sili nikoga, već ljubazno zove i prigrljuje na svoje grudi djecu, koja se vraćaju s krivoga puta na put istine. Za one pak, koji ne će da slušaju njezin glas, izljevava usrdne molitve pred prijestolje svoga nebeskog Zaručnika i osnivača, da im svojom milošću prosvijetli razum, da spoznaju istinu, i gane srce, da tu istinu prigrlje i slijede.

Od nebrojenih pogubnih posljedica, što ih je liberalizam proricao kao zatorne za kulturni i socijalni život čovječanstva, nije nijedna zadesila čovječanstvo zato, što bi je uzrokovala Crkva, ali liberalizam je svojim otrovnim i razvratnim zasadama doveo Evropu do strašne krvave katastrofe, — svjetskoga rata, — gdje je doživio potpuni bankrot svojih lažnih obećanja o sreći bez Boga, bez Crkve i religije u slobodoumnoj ateističkoj znanosti, te slobodnom od Boga neovisnom moralu. Moderni vijek gajio je blistavu kulturu, klanjao se idolu razuma, obožavao nedostiživu modernu tehniku kao plod ljudskog izuma, ali kraj sve one moderne hiperkulture moderni je vijek zanemario uzgoj srca. Srce je ostalo neodgojeno, bešćutno za sve što je plemenito, ostalo je surovo, egoistično, nečovječno, zvjersko. Dokaz je tomu bivša svjetska katastrofa, nedavno preživjeli rat, gdje je svijet svu svoju tehniku upotrijebio na međusobno uništavanje, ne žacnuvši se najdivljega bijesa i neopisivoga krvološtva, da udovolji nezasitnoj težnji surovoga egoizma. Kad je pak doživio potpuno rasulo, razočarao se gorko nad posljedicama svojih lažnih i zatornih ideja. Mnogi ozbiljni i trijezni umovi, koji nepristrano promatraju sudbinu

ovoga svijeta, svraćaju i upiru opet svoj pogled na instituciju, koja je sretno preživjela i ovu katastrofu, Crkvu Hristovu, svraćaju svoj pogled na vidljivog predstavnika kršćanstva, u čijem ugledu nekako i nehotice instinktivno čute dostojanstvo, čija riječ imade mjerodavni ugled pred čitavim svijetom, da posreduje u moralnoj, socijalnoj i fizičkoj obnovi čovječanstva. Ono, na što je svijet prije hulio, te tako reći gazio i pljuvao, sada štuje, ide u Canossu, ljubi skutove dostojanstva papinskoga plašta, i kao da za pokoru javno opozivlje svoju zabludu, te svečano priznaje: »Tu vere Vicarius Christi, summus Ecclesiae Christi Pastor et Doctor infallibilis!«

